

Tepecik-Çiftlik Höyüğü (Niğde) Kazısı Işığında Orta Anadolu Tarihöncesi Kültürleri ile İlgili Yeni bir Değerlendirme

A New Approach on the Prehistoric Cultures of Central Anatolia in the View of Tepecik-Çiftlik (Niğde) Excavations

*Erhan BIÇAKÇI

Anahtar sözcükler: Tepecik-Çiftlik, Köşk Höyük, Neolitik, Kalkolitik, Obsidien
Keywords: Tepecik-Çiftlik, Köşk Höyük, Neolithic, Chalcolithic, Obsidian

The site of Tepecik-Çiftlik, which lies in the Cappadocian volcanic zone, has been known since 1966. The site was discovered by I.A. Todd. The archaeological material from the surface collection indicates that the site was occupied mainly during the Neolithic and the beginning of Chalcolithic period. However, some of the chipped-stone collected from the surface is strongly suggestive of a Pre-Pottery Neolithic occupation at the site. Its location – close to the Göllü Dağ obsidian sources and work shops, – and a great amount of obsidian cores and flakes suggest that the site was in close contact with the obsidian-related activities. The relief decorated pottery with animal and human figures of Tepecik-Çiftlik closely resembles to those of Köşk Höyük, which lies ca 35 km south-southeast of Tepecik-Çiftlik, in the plain of Bor (Province of Niğde). It seems that, this new settlement, which may be dated between the 7th and 6th millennium B.C, will provide a new information on the prehistory of Central Anatolia.

1950'lerin sonunda başlayarak 1960'lı yıllar boyunca Göller Bölgesi, Konya Ovası ve Güney Anadolu'da yapılan araştırmalarla, tarihöncesi dönemlerde Orta Anadolu Platosunun güneyinde bir yerleşim bölgesi olduğu anlaşılmıştır¹. J. Mellaart'ın önce bölgede yapmış olduğu yüzey araştırmaları, ardından Hacılar ve Çatal Höyük'deki kazıları, D. French tarafından yapılan Can Hasan I ve III kazıları ile bölgenin Neolitik ve Kalkolitik kültürleri konusunda daha ayrıntılı bilgiler edinilmeye başlanmıştır. Orta Anadolu Platosu'nun doğusunda bu

araştırmaların teşviki ile 1960'lı yıllarda I.A.Todd tarafından bir yüzey araştırması yapılmıştır (Todd 1980, 9-12).

Ardından gelen 70'li yıllarda, Orta Anadolu Platosu'nun güneydoğu kesiminde, 1972'de Niğde-Tepebağları (Özgüç 1973, 442-443), 1981'de Pınarbaşı-Bor ve Köşk Höyük'de (Silistreli, 1984) yapılan kazı çalışmalarına kadar bölgede kayda değer başka bir çalışma görülmemektedir. 1989'da Aşıklı Höyük ile başlayan kazı çalışmalarını, bölgede yapılan bir dizi yüzey araştırması ve Musular,

*İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Prehistorya Anabilim Dalı, 34459 Beyazıt-İstanbul/Türkiye

Güvercinkayası, Kaletpe Obsidien Atölyesi gibi kazı çalışmaları izlemiştir. Çanak çömleksiz Neolitik ile Kalkolitik dönem sonları arasındaki zaman dilimine tarihlenen bu yerleşmelerden elde edilen bilgilerle, bölgenin tarihöncesi dönem kronolojisi şekillenmeye başlamıştır.

Orta Anadolu Platosu'nun güney kesimi veya Kapadokya Volkanik Bölgesi, zengin obsidien yatakları nedeniyle tarihöncesi dönem topluluklarının daima ilgisini çekmiştir. Tarihöncesi dönem kültür dokularının biçimlenmesinde önemli rol oynadığı bilinen obsidien, bir yandan hammadde olarak kendisi teknolojik gelişmelerin doğrudan nesnesi olmuş, diğer yandan da gerek hammadde, gerekse de ürün olarak kültürler arası "değiş tokuş", "alış veriş" ilişkilerinin doğrudan veya dolaylı nedeni olmuştur. Bu nedenle obsidien kaynak analizleri ve yayılım alanlarının tespitine yönelik araştırmalara önem verilmiş, 1960'lı yıllarda bölgede bazı araştırmalar yapılmıştır (Renfrew vd 1966, 1968; Wright, 1969)². Bu araştırma sonuçlarına göre, Kapadokya obsidieninin Paleolitik dönemden itibaren bölge dışına çıkartıldığı (Renfrew, 1966, 32, 38, 42-43, Fig. 4b, 65, Table I), çanak çömleksiz Neolitik dönemin başlarından itibaren ise daha geniş bir alana yayılmaya başladığı, özellikle Yakınoğu'da, Levant'ın güney kesimlerine kadar ulaştığı anlaşılmıştır³.

Bölgedeki obsidien kaynaklarının tümünü tespit etmek, yakınlarındaki atölye ve kamp yerlerini araştırmak ve obsidien kaynak ve atölyelerine giden yolları saptamak amacı ile son yıllarda başlatılmış olan sistematik araştırmalarda (Balkan-Atlı vd 1997; 1998; Cauvin vd 1996) kaynakların kesin yerlerinin saptanmasının yanı sıra yeni kaynaklar, atölyeler ve buluntu yerleri tespit edilmiştir⁴. Yine aynı araştırmalar kapsamında, Kaletpe Obsidien Atölyesi'nde yürütülen kazılarda (Balkan-Atlı vd 1998; 1999), atölyeyi uzmanlaşmış toplulukların işlettiğini ve ürünlerini (dolgilerini) çanak çömleksiz Neolitik dönemde, Kuzey Suriye'de Dja'de, Mureybet ve Halula'ya kadar ulaştırmış oldukları anlaşılmıştır⁵ (Balkan-Atlı vd 2000, 46).

Acıgöl ve Akgöl polen analizlerine göre, ca GÖ 8500'den itibaren bölgede ormanların en büyük yayılma dönemi başlar, ca GÖ 8000 yıl önce yağışlarda bir artış görülür, daha sonra geniş ağaçlı yaprakların yerini birden diken yapraklı ağaçlar alır ve bu durum ca GÖ 7000'e kadar, bitki örtüsünde ani bir azalma sürecine girilmesine kadar devam eder (Esin 1998, 75-76). Tepecik-Çiftlik'in bulunduğu bölgede gerek iklim koşulları, gerekse doğal çevrenin, insanların yaşaması için günümüzdekinden daha elverişli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bölgedeki obsidien yataklarına yakınlığı, etrafı dağlarla çevrili bir iç ovada bulunması gibi nedenlerle de tarihöncesi yerleşimler için uygun bir konumda bulunduğu söylenebilir.

Tepecik-Çiftlik

Tepecik-Çiftlik, 1964-66 yılları arasında, I.A.Todd tarafından Orta Anadolu'da yapılan yüzey araştırmalarında, 13.09.1966 tarihinde tespit edilmiştir⁶ (Todd 1966, 105, 107; 1971, 216, 218; 1980, 44). Höyük, Niğde İli'ne bağlı Çiftlik Kasabası'nın yaklaşık 1 km doğusunda, Çiftlik ovasında yer almaktadır⁷ (Res. 1).

Tepecik-Çiftlik höyüğünün bulunduğu **Çiftlik** veya **Melendiz Ovası** (yöre halkı ovanın tümünü kısaca "Melendiz" olarak adlandırmaktadır), Orta Toros Dağları'nın kuzeyinde, güneybatıda Karacadağ'dan kuzeydoğuda Erciyes Dağı'na kadar uzanan volkanik yükseltilerin ortasındaki Melendiz Dağları'nın arasında yer alan bir iç ovadır⁸. Denizden yaklaşık 1500 m yükseklikteki Çiftlik Ovası, civardaki volkanik dağlardan püskürmüş ponza ve kül karışımı bir alüvyon dolgusundan oluşmaktadır⁹. Ovanın güneyi, doğudan batıya doğru: Melendiz Dağı (2935 m), Keçiboyduran Dağı (2727 m), Küçük Hasan Dağı (3040 m) ve Hasan Dağı'ndan (3253 m) oluşan Melendiz Dağı silsilesi tarafından sınırlandırılmaktadır; kuzeyinde Göllü Dağ (2143 m) ve bu dağın batıya doğru alçalan uzantıları, doğuda da, Melendiz Dağı'nın güney etekleri ile Göllü Dağ arasında uzanan ve Çanak Tepe olarak adlandırılan yükseltilerle sınırlandırılmış-

tır. Ovanın batı kesimi ise, Hasan Dağı'nın kuzey eteklerindeki nispeten alçak yükseltilerle sınırlandırılmıştır.

Melendiz Ovası, Melendiz Dağı'ndan çıkan birçok akarsu tarafından sulanmaktadır. Melendiz Dağı'nda bulunan kaynaklardan çıkıp ovaya ulaştığında üç ana kol oluşturan (doğudan batıya doğru: Azatlı Deresi, Şekiller Deresi ve Asmasız Çayı) bu dereler, ovayı güneydoğu-kuzeybatı yönünde katetiktikten sonra, ovanın ortasında birleşerek Melendiz Suyu'nu oluştururlar (Res. 1). Melendiz Suyu kuzeybatıya doğru İhlara Vadisi oluşumlarını katederek Aşıklı Höyük, Musular gibi yerleşmelerin bulunduğu Mamasun havzasına ulaşır. Bu akarsular dışında, Çiftlik Ovası çevresinde birçok su kaynağı bulunmaktadır.

Çiftlik Ovası, çevre bölgelere çeşitli doğal yollarla bağlanmaktadır. Doğuda Göllü Dağ'ın güney etekleri boyunca, doğuya doğru uzanan Şileğin (veya Sekkin) Boğazı ile Mislioğlu'ya, kuzeyde Sivrihisar ve Gelveri (Güzelyurt) üzerinden ve kuzeybatıda Melendiz Suyu boyunca Mamasun havzasına ve buradan da Konya Ovası'na, güneyde de Melendiz Dağları'nın ortasından uzanan Keşlik Dere vadisi boyunca Niğde-Bor ovasına bağlanmaktadır. Bunların dışında, geçilmesi nispeten daha zor olan iki yol daha bulunmaktadır; bunlardan güneydeki, Keşlik Dere vadisinin doğusunda, yöre halkının "Dağ Yolu" olarak adlandırdığı ve Ketençibeli yaylası ve Melendiz Dağı üzerinden Niğde İl merkezine bağlanan bir yoldur; diğeri ise, kuzeyde, Göllü Dağ ile Sivrihisar arasında, nispeten daha alçak yükseltilerin bulunduğu, Bozköy-Kayırılı yoludur ve bu yol ile Mislioğlu'nun batı bitimine, Nenezi'ye (Bekarlar) ulaşılır.

Tepecik-Çiftlik höyüğü 300x170 m boyutlarındadır (Res. 2); oval biçimli bir höyük konisi ve bu koninin güneydoğusunda yer alan ca 100 m uzunlukta bir terastan oluşmaktadır. 33.300 m²'lik bir alanı kaplayan höyüğün en yüksek noktası çevre ovaadan 9.60-4.60 m yüksekliktedir. Günümüzde tarla olarak kullanılan tüm höyük alanında,

yöre halkından edinilen bilgilere göre, geçmişte de daima tarımsal etkinliklerde bulunmuş olduğu öğrenilmiştir. Höyük, tarla olarak kullanımı nedeniyle devamlı sürülmesi sonucunda tahribata maruz kalmıştır. Yine yöre halkından alınan bilgilere göre, höyük üzerinden, yapılarda kullanılmak amacıyla çok miktarda taş alındığı, zaman zaman taşları yerlerinden çıkartmak için kazılar yapıldığı öğrenilmiştir. Bu kazılar sırasında sık sık mezarlara rastlandığı da yöre halkının ifadelerinden anlaşılmaktadır.

İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenen (Proje No.: 1478/28082000) Tepecik-Çiftlik'deki çalışmaların ilk senesinde¹⁰, kazı çalışmaları öncesinde, topoğrafik plan için ölçümler alınmış ve plan çizilerek tamamlanmıştır (Res. 2). Höyük üzerine yerleştirilen 10x10 m'lik plankareler esas alınarak, höyük yüzeyinde ayrıntılı bir yüzey toplaması yapılmıştır. Kazı çalışmaları toplam 224 m²'lik bir alanda yapılmıştır (Res. 2, 3).

Höyük "0.00" noktasına göre yaklaşık 2.00 m derinlikte **yapı kalıntıları**nın bulunduğu tabakaya ulaşılmıştır (Res. 3-5). Yer yer bozulmuş olan yapı kalıntıları'nın önemli bir bölümünü ca 0.50 m genişlikte taş subasman duvarları oluşturmaktadır. Çevre dağlarda bol miktarda bulunan volkanik taşlar ile inşa edilmiş duvarlarda çoğunlukla "toplama taş" olarak tanımlayabileceğimiz taşlar kullanılmış, bazı taşlar kısmen düzeltilmiştir. Düz ve keskin kenarlı taşların kullanılmasına özen gösterilmiş, taşların düzgün kenarları duvarların dış yüzlerine gelecek biçimde yerleştirilmiştir; büyük ve orta boy iki taş sırasının arasının ufak boy taşlarla doldurulması ile inşa edilmiş olan "kabuk duvarlar" yer yer 5-6 sıra yükseklikte korunagelmıştır (Res. 6, 7). Birçok yapı evresinin bulunduğu anlaşılan yapı kalıntıları arasında ocak (Res. 7), taş döşemeler, platformlar, kapı açıklıkları gibi yapı ögeleri bulunmuştur.

Çanak çömlek üzerinde yapılan ilk gözlemlerde, tüm çanak çömleğin el yapımı olduğu görülmektedir. Hamurları siyah, koyu

dümlü olarak inceleme olanağı vermesi bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bor Ovası'nda, ilk kez Köşk Höyük buluntuları ile ortaya çıkan yeni bir kültürün varlığından bahsedilmesi söz konusu ise, daha kuzeyde, Kapadokya Volkanik Bölgesinde yer alan Tepecik-Çiftlik'de de bu kültürün varlığından bahsedilmesi düşünülebilir. Üstelik, ilk bulgulara göre olasılıkla MÖ 7. binin ikinci yarısı, belki daha da eski bir dönemden MÖ 6. bin başlarına kadar uzanan bir süreçte, Tepecik-Çiftlik'de bu kültürün, daha eski dönemlerinin bulunması beklenebilir.

Katkılar

İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenen (Proje No.: 1478/28082000)

NOTLAR

1 İkinci Dünya Savaşı öncesinde, kültürlerin Mezopotamya ve yakın çevresinde gelişip, buradan Anadolu, Ege ve Güneydoğu Avrupa'ya yayıldığını ileri süren *Diffusionist* modele göre, Neolitik dönemde, hatta MÖ 3000 öncesinde Toros'ların kuzeyinde yerleşim olmadığı düşünülmekte idi (Lloyd, 1956, 53-54; bu konuda özellikle bkz. Özdoğan, 1996).

2 Orta Anadolu obsidien kaynakları konusunda, 1970'lerin başına kadar yapılan araştırmalarla ilgili ayrıntılı kaynakça için bkz. Todd, 1980, 36-37.

3 Yakın bölgede **Açıklı Höyük**, **Avla Dağ**, **Kumluk Tepe (İncesu)** (Renfrew vd. 1966, 64, Table I) gibi birçok yerleşimde Göllüdağ, daha batıda **Çatal Höyük**'ün erken Neolitik ve **Hacılar**'ın IX, VI, tabakalarında (Renfrew vd. 1966: 44, 62, Table I) Acıgöl, **Mersin**'in Neolitik dönem tabakalarında ise her iki kaynaktan getirilen obsidienin kullanıldığı tespit edilmiştir (Renfrew vd. 1966, 44, 46, 62, 65, Tab. I). Yakın Doğu'da, Levant'da **Eriha**'nın Çanak Çömlek Öncesi Neolitik B (PPNB) dönem tabakalarındaki (Renfrew vd. 1966: 46, 65, 66, Table I), **Tell Ramad II**'deki (Renfrew vd. 1966, 65, Table I) ve daha güneyde **Beidha**'nın PPNB'ye tarihlenen IV. tabakasından bulunmuş olan parçaların da (Renfrew vd. 1968, 322, Tab. I, 325) Göllüdağ'dan götürüldüğü anlaşılmıştır. Yine aynı bölgede, biraz daha geç dönemlerde, **Byblos**'un İlk ve Son Neolitik dönem ve **Ras Shamra**'nın Çanak Çömleksiz Neolitik, Halaf, Ubaid dönemlerinde Göllüdağ obsidieninin kullanıldığı tespit edilmiştir (Renfrew vd., 1966, 46, 65, Table I). Göllüdağ obsidieninin deniz aşırı bölgelere, Çanak Çömleksiz Neolitik dönemde Kıbrıs'ta, **Khiroukita**'ya (Renfrew vd. 1968, 322, Tab. I 325) ve İTÇ'da Girit'te **Knossos**'a (Renfrew vd. 1966: 66, Table I) kadar götürülmüş olduğu da bu araştırmalarla tespit edilmiştir.

4 Belli başlı obsidien kaynakları ve atölyeleri **Kayrılı**'da (Pınarcık, Bitlikeler), **Kömürolu**'da (Erikli, Kaletpe, Mağara, Korkuyu), **Bozköy**'de (İlbiz mevki, Karakaya, Münnenin Yeri), **Gösterli** ve **Nenezi Dağ** çevresinde yeniden tespit edilmiştir (Balkan-Atlı vd. 1997, 293-299, 301; 1998, 220). Bunların dışında, Göllü Dağ'ın güney eteklerinde, Tepecik-Çiftlik'in kuzeyi 8.5 km kuzeykuzeydoğusunda, **Sırça Dereci**'nde de bir obsidien kaynağı bulunduğu bahsedilmektedir (Todd 1980, 34, Fig. 6).

5 Atölyede Çanak Çömleksiz Neolitik dönemde sadece bu atölyede üretilen ve "Kaletpe Çekirdeği" olarak adlandırılan bir çekirdeğin önce biçimlendirildiği sonradan yongalamayla bu çekirdekten dilgiler elde edildiği anlaşılmıştır (Balkan-Atlı vd. 1999, 6-7).

6 Höyük ayrıca, 1990 yılında Japonya Orta Doğu Kültür Merkezi'nin bölgede yaptığı yüzey araştırmalarında, Sachihito Omura ve ekibi (Omura 1992, 543), 1996 yılında da Nur Balkan-Atlı tarafından da ziyaret edilmiştir (Balkan-Atlı, M.C. Cauvin, 1998, 223, Çiz. 4:1-4). M. Fornaseri ve ekibinin Malatya Aslanpınarı'nın Son Kalkolitik tabakalarında bulunan obsidien örneklerinin kaynakları konusunda yaptığı araştırmalarda, Çiftlik kasabasının hemen batısında, hafif eğimli bir sırt üzerinde, pulluk ile sürülme nedeni ile çok tahrip olmuş bir yerleşmeden bahsedilmekte (Fornaseri vd. 1975-77, 232, 236 Fig. 3) ve buradan toplanan örneklerin Orta Anadolu Neolitiği'ne ait oldukları belirtilmektedir. Bahsedilen bu yerleşmenin konumu

2000 yılı çalışmalarımıza Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ve Doğu Holding önemli ölçüde katkılarda bulunmuştur; bu katkıları nedeniyle, Cumhurbaşkanlığı eski Genel Sekreteri Sayın Necdet Seçkinöz'e ve Doğu Holding Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Ayhan Şahenk'e teşekkürü bir borç biliriz. Kazı çalışmaları sırasında kullandığımız "Kapadokya Obsidien Araştırmaları Merkezi"nin kurulmasında yardımcı olan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na, Yüksel ve Ay-Sel İnşaat'a, Yaşar Holding'e teşekkür ederiz. "Camel Trophy"de de projeye katkıları nedeni ile teşekkürü bir borç biliriz. Bölgedeki çalışmalarımızda bizden hiçbir yardımı esirgemeyen Niğde Valiliği'ne, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne, Köy Hizmetleri Şube Şefliği'ne, Karayolları Şube Şefliği'ne, Bağlama Belediyesi'ne ve Prof.Dr. Wulf Schirmer'e teşekkür ederiz.

Tepecik-Çiftlik'in konumu ile uyusmamaktadır; Tepecik-Çiftlik, Çiftlik kasabasının batısında ve bir sırta değil, doğusunda ve ovada yer almaktadır.

7 Höyüğün koordinatları: N 38° 10'336"; E 34° 29'609"; denizden yüksekliği: ca 1580 m'dir.

8 "İç Anadolu Volkanik Bölgesi", "Kapadokya Volkanik Bölgesi" ve "Çekirdek Kapadokya" olarak adlandırılan (Esin 1998: 67) bölgenin jeomorfolojik oluşumu ve doğal çevresi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Esin 1998, 67-77.

9 Todd, ovanın Holosen dönemde oluşmuş bir alüvyon formasyonu olduğunu belirtmektedir (Todd 1980, 116). C. Kuzucuoglu, bölgede yapılmakta olduğu jeomorfolojik araştırmalar kapsamında, ovanın kuzey kesiminde sondajlar yapmış ve ilk verilere göre ovada Pleistosen dönemde bir göl olduğu sonucuna varmıştır (Balkan-Atlı, M.C. Cauvin 1998, 220).

10 2000 yılı Tepecik-Çiftlik Kazı ekibi, Niğde Müze Müdürü Erol Paydalı başkanlığında, Niğde Müzesi'nden Mahmut Altuncan ile Ayşe Ersoy'dan, İstanbul Üniversitesi öğrencileri Çiler Altınbilek, Güneş Duru, Gökrem Kızılkayak, Buğra Serdaroglu, Feray Koçak ve Nurcan Kayacan'dan oluştu.

11 Todd, Kırmızı Açıklı Mal grubunu, araştırmasında oluşturduğu kronolojik tablo içerisinde belirli bir yere oturtamıyor ve bunların olasılıkla Son Neolitik döneme ait olduğunu düşünüyor. (Todd 1980, 55-56). Özdoğan, bu çanak çömleğin hem Neolitik hem de İTÇ II dönemlerinde bulunduğunu, teknolojik olarak benzerlikler gösterdiğini, ancak kap formlarının farklı olduğunu, Tepecik-Çiftlik'deki Kırmızı Açıklı çanak çömleğin büyük olasılıkla Neolitik döneme ait olduğu belirtmektedir (M. Özdoğan ile özel görüşme).

12 Summers, devetüyü Açıklı Mal grubunun rengi ile kolaylıkla tanımladığını ama sadece Tepecik-Çiftlik'de bulunduğunu belirtmektedir (Summers 1993, 31).

13 Todd, özellikle düz kenarlı kapların Köşk Höyük ile benzerlikler gösterdiğinden bahseder (Todd 1980, 46).

14 Todd, yüzeyden toplanan malzeme arasında dar ağızlı kap parçalarına rastlanmadığını belirtir (Todd 1980, 46, 54).

15 Kalkolitik dönem boyunca, bezekli çanak çömlekler arasında en yaygın bezeme tiplerinden bir tanesinin kazı bezek olduğunu belirten Summers (Summers 1993, 31), bu tür bezekli parçaların bir kısmının Gelveri malzemesi ile benzerlikler gösterdiğini belirtmektedir. (Esin, 1993, 47, Özdoğan, 1993, 173, Makkay, 1993, 117).

16 Todd'da benzer bir gözlemlerde bulunmuştur (Todd 1980, 93).

17 Todd, Tepecik yontmataş endüstrisinde çok miktarda çekirdek, büyük boy yonga (çoğu kullanılmış, işlenmiş veya artık) ve çok çeşitli kazıyıcılar bulunduğunu belirtmektedir; dilgilerin az olduğunu, az miktarda iki yüzü düzeltili ok ve mızrak uçları bulunduğunu yazmaktadır (Todd 1980, 93, 106).

18 Tepecik-Çiftlik'te bulunmuş olan, iki yüzü düzeltili ok ve mızrak uçlarının Konya Ovası'ndaki Neolitik dönem uçları ile yakın benzerlikler gösterdiğini ileri süren Todd, bu uçlarının kesinlikle erken Neolitik döneme ait olduğunu, diğer birçok aletin de Neolitik dönemin başlarına tarihlenebileceğini söyler. Kazıyıcılar arasında da birçok örnek yine Orta Anadolu ve Doğu Çatal Höyük'te bulunanlar ile benzerlikler gösterir (Todd 1980, 106).

19 Todd, Tepecik-Çiftlik yontmataş endüstrisinde, bazı parçalarda belirgin bir Paleolitik etki görüldüğünden bahseder (Todd, 1980, 106). Neolitik endüstrilerdeki birçok kazıyıcının Paleolitik kökenli olduğunu, Tepecik-Çiftlik'te bulunmuş olan bazı aletlerin Mousterien endüstrileri ile yakın benzerlikler gösterdiğini belirtir. Yöredeki obsidyen kaynaklarının Paleolitik dönemlerden itibaren kullanılmış olma ihtimalini de göz önünde tutarak, Tepecik-Çiftlik'te veya yakın çevresinde Neolitik'den daha eski yerleşmelerin bulunma ihtimalinin kuvvetli olduğunu ileri sürer (Todd, 1980, 106).

20 Todd, az sayıda olmakla beraber Neolitik döneme ait olduğu kesin olan parçalardan bahseder ve açıklu birkaç parçanın Doğu Çatal Höyük, erken Neolitik dönemde bulunanlar ile benzerlik gösterdiğini söyler (Todd 1980, 46, 54, Fig. 11, 15-18).

KAYNAKÇA

BALKAN-ATLI, N., M.-C. CAUVIN, 1997, "1995 Yılı Aksaray, Niğde, Nevşehir İlleri Obsidien Yüzey Araştırması", XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 293-311.

BALKAN-ATLI, N., M.-C. CAUVIN, 1998, "1996 Yılı Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri Obsidien Yüzey Araştırması", XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı II, Ankara, 219-231.

BALKAN-ATLI, N., D. BİNDER, M.-C. CAUVIN, E. FAYDALI, 1999, "Kömürücü/Kaletepe Obsidien Atölyesi 1997 Kazısı", XX. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 1-21.

BALKAN-ATLI, N., D. BİNDER, M.-C. CAUVIN, E. FAYDALI, 2000, "1998 Kömürücü/Kaletepe Obsidien Atölyesi Kazısı", XXI. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 41-50.

CAUVIN, M.-C., N. BALKAN-ATLI, 1996, "Rapport sur les Recherches sur l'Obsidienne en Cappadoce, 1993-1995", *Anatolia Antiqua IV*, 249-271.

DURU, R., 1994, *Kuruçay Höyük I*, Ankara, Türk Tarih Kurumu

ESİN, U., 1993, "Gelveri - Ein Beispiel für die kulturellen Beziehungen zwischen Zentralanatolien und Südosteuropa während des Chalkolithikums", *Anatolica XIX*, 47-56

ESİN, U., 1998, "Paleolitik'ten İlk Tunç Çağı'nın Sonuna: Tarihöncesi Çağların Kapadokyası", *Kapadokya*, Ed. M. SÖZEN, İstanbul, 62-123.

FORNASERİ, M., L. MALPIERİ, A.M. PALMIERİ, A. TADDEUCCI, 1975-1977, "Analyses of Obsidians From the Late Chalcolithic Levels of Arslantepe (Malatya)", *Paleorient* 3, 231-246.

LLOYD, S., 1956, *Early Anatolia*, Harmondsworth

MAKKAY, J., 1993, "Pottery Links Between Late Neolithic Cultures of the NW Pontic and Anatolia, and the origins of the Hittites", *Anatolica XIX*, 117-128

OMURA, S., 1992, "1990 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 541-560.

ÖZDOĞAN, M., 1993, "Vinca and Anatolia: A new look at a very old problem", *Anatolica XIX*, 173-193

ÖZDOĞAN, M., 1996, "Pre-Bronze Age Sequence of Central Anatolia: An Alternative Approach", *Vom Halys zum Euphrat*, Eds. U. MAGEN, M. RASHAD, Münster, 185-202.

OZGÜÇ, N., 1973, "Niğde Tepe Bağları Höyüğü Kazısı", *Belleten* 38, 442-443.

RENFREW, C., J.E. DIXON, J.R. CANN, 1966, "Obsidian and Early Cultural Contact in the Near East", *Proceedings of the Prehistoric Society* 32, 30-72.

21 Summers kabartma bezemeli parçaların tarihlendirilmesindeki zorluktan bahseder (Summers 1993, 31) "...Relief decoration on heavy red slipped and burnished ware, including depictions of animals has been found at both Köşk Höyük and Tepecik-Çiftlik. Human figures in relief have also been found during the excavations at Köşk Höyük ... The heavy red slipped and burnished relief decoration is difficult to date, it could perhaps be as early as the late neolithic period but more probably later..." Sachihro Omura da, kabartma bezekli parçaların Köşk Höyük'ün bezekli parçaları ile yakın benzerlikler gösterdiği belirtir (Omura 1992, 543).

22 Köşk Höyük'ün alttaki iki tabakası, II-III Son Neolitik, üstteki I. tabakası ise İlk Kalkolitik döneme tarihlenmekte ve Köşk kültürünün Doğu Çatal Höyük "Erken Neolitik" döneminin son evreleri ile Batı Çatal Höyük "Erken Kalkolitik", Can Hasan 2B "Erken Kalkolitik" ve Hacilar "Erken Kalkolitik" dönem kültürleri ile benzerlikler gösterdiğini belirtmektedir (Silistireli, 1989, 62; 1990, 93, 1991a, 99).

23 Esin, Köşk Höyük'te İlk Kalkolitik kültürün Son Neolitik kültürün devamı olduğunu (Esin 1998, 97), Tepecik-Çiftlik, Niğde-Tepebağları, Pınarbaşı-Bor gibi bölgede yer alan diğer höyüklerde de benzeri bir sürekliliğin görüldüğünü belirtir (Esin 1998, 108).

RENFREW, C., J.E. DIXON, J.R. CANN, 1968, "Further Analysis of Near Eastern Obsidians", *Proceedings of the Prehistoric Society* 34, 319-331.

SİLİSTİRELİ, U., 1984, "Pınarbaşı ve Köşk Höyükleri", V. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, 81-85.

SİLİSTİRELİ, U., 1985, "Köşk Höyüğü", VI. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, 31-36.

SİLİSTİRELİ, U., 1986, "1984 Köşk Höyüğü", VII. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara, 129-141.

SİLİSTİRELİ, U., 1989a, "1987 Köşk Höyüğü", X. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 61-66.

SİLİSTİRELİ, U., 1989b, "Köşk Höyük'te Bulunan Kabartma İnsan ve Hayvan Figürleriyle Bezeli Vazolar", *Belleten* 53 (1989), 361-374.

SİLİSTİRELİ, U., 1990, "1988 Köşk Höyük Kazısı", XI. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 91-97.

SİLİSTİRELİ, U., 1991a, "1989 Köşk Höyük Kazısı", XII. Kazı Sonuçları Toplantısı I, Ankara, 95-104.

SİLİSTİRELİ, U., 1991b, "Les Fouilles de Köşk Höyük", *La Cappadoce Merlionnaire Jusqu'à la fin de L'Epoque Romaine. Etat de Recherches Actes du Colloque d'Istanbul*, Institut Français d'Etudes Anatoliennes, 13-14 avril 1987, Ed. LE GUEN POLLET, O. PELLON, Paris, 5-7.

SUMMERS, G.D., 1993, "The Chalcolithic Period in Central Anatolia", *The Fourth Millennium B.C. Ed. P. GEORGIEV*, Proceedings of the International Symposium Nesseburg, 28-30 August 1992, New Bulgarian University, Sofia, 29-48.

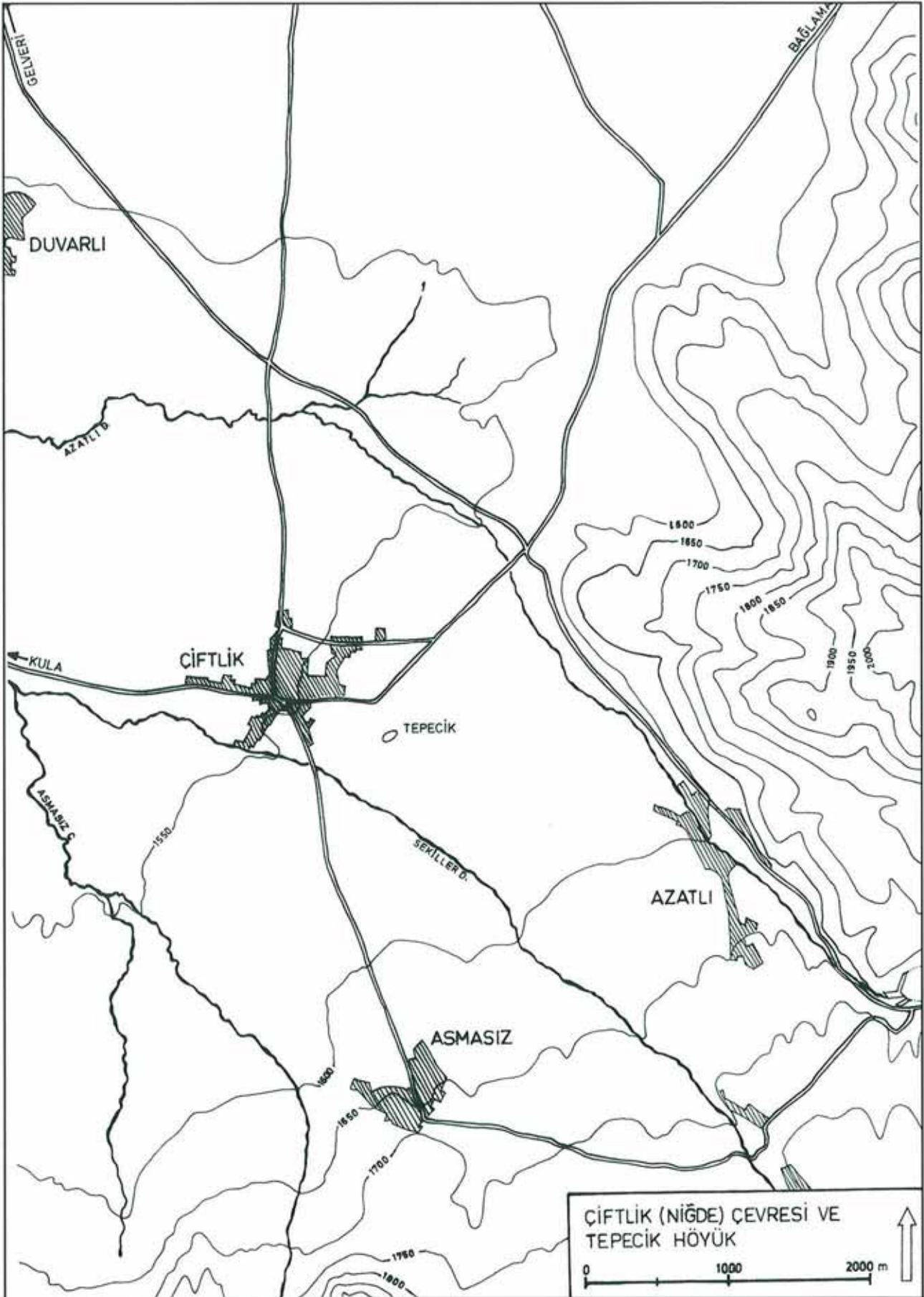
TODD, I.A., 1966, "Preliminary Report on a Survey of Neolithic Sites in Central Anatolia", *Türkiye Arkeoloji Dergisi* 15 /2, 103 - 107.

TODD, I. A., 1971, "The Neolithic Period in Central Anatolia", *Actes du VIIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques II*, Beograd, 1973, 214-225.

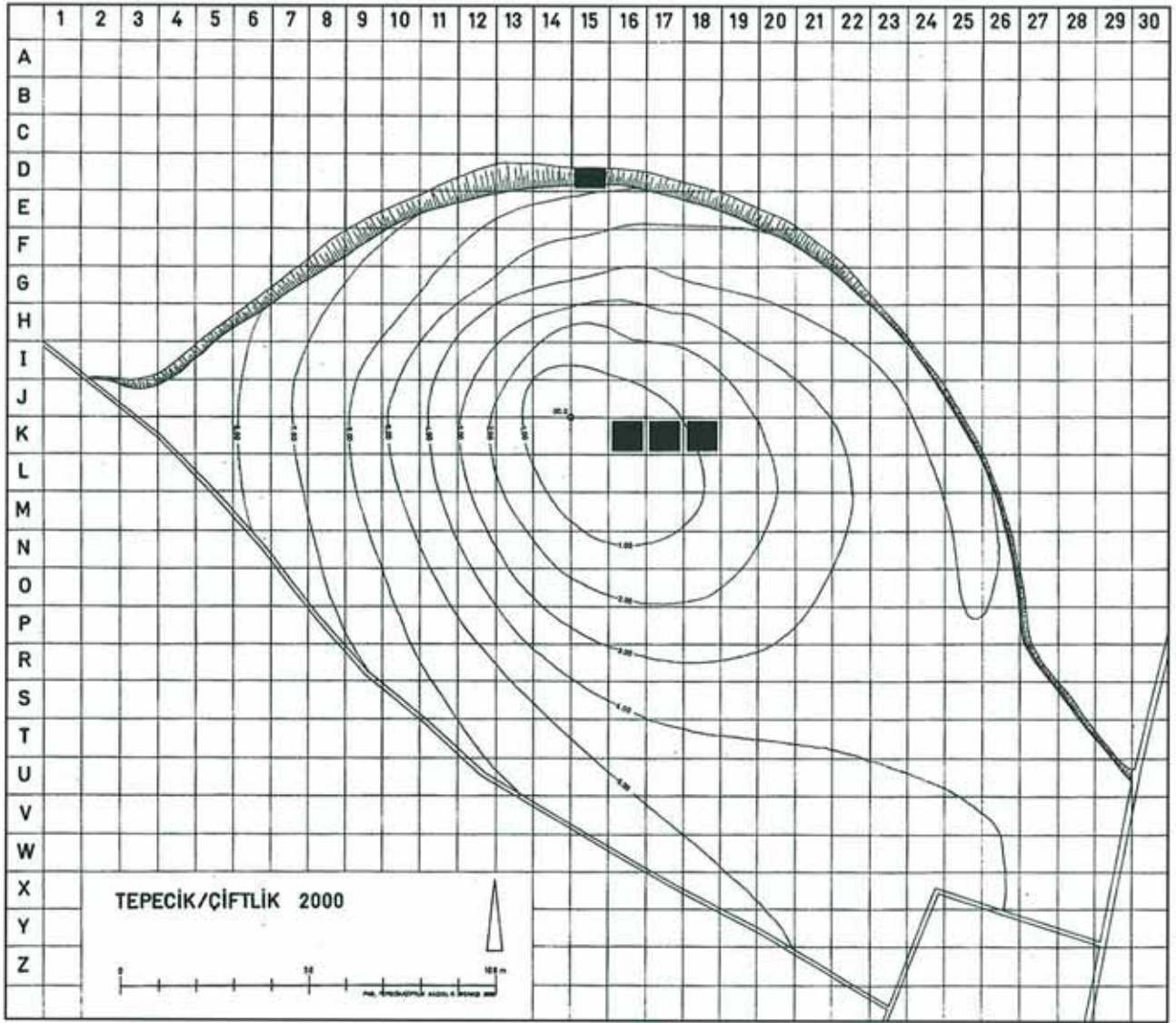
TODD, I.A., 1980, *The Prehistory of Central Anatolia I: The Neolithic Period*, Studies in Mediterranean Archaeology, LX, Göteborg.

TODD, I., 1998, "Central Anatolian Survey", *Ancient Anatolia. Fifty Years' Work by the British Institute of Archaeology at Ankara*, Ed. R. MATTHEWS, Oxford, 17-26.

WRIGHT, G.A., 1969, *Obsidian Analyses and Prehistoric Near Eastern Trade: 7500 to 3500 BC*, Anthropological Papers, Museum of Anthropology, University of Michigan No. 37, Ann Arbor, 1969.

Resim 1: Tepecik-Çiftlik höyüğü ve çevresi

Resim 2: Tepecik-Çiftlik höyüğü topoğrafik planı ve 2000 kampanyasında kazılan alanlar

Resim 3: 16-18 K açmaları

Resim 4: 16-18 K açmaları batıdan görünüşü

Resim 5: 18-16 K açmaları doğudan görünüşü

Resim 6: 16, 17 K açmaları güneyden görünüşü

Resim 11: İnsan motifli kabartma bezekli çanak parçası

Resim 12: Kazıma ve nokta bezekli çanak parçası

Resim 13: Kazi ve sokma nokta bezekli çanak parçası

Resim 14: Obsidien ok/mızrak ucu

Resim 15: Obsidien ok/mızrak ucu

Resim 16: Obsidien ok/mızrak ucu

Resim 17: Yassı baltacıklar

Resim 18: Kemik bızlar

Resim 19: Kemik idol